

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

ผู้เรียบเรียง	๑. นางสาวประกายมาศ อมรฉัตร	
ผู้ตรวจ	๑. นางสาวปิยดา ทับประเทือง	
	๒. นางสาวสุกิตา แสงอาวุธ	
	๓. นายวุฒิศักดิ์ จ้องสาระ	
บรรณาธิการ	๑. นางสาวอัญชิษฐา มัชปาโต	
	๒. นางธิดารัตน์ ภักดีรักษ์	

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อกำหนดให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่องข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามระเบียบในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์ ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางสาวประกายมาศ อมรฉัตร กศ.บ. (นาฏศิลป์และศิลปะการแสดงศึกษา)

ผู้ตรวจ

นางสาวปิยดา ทับประเทือง ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย), ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
นางสาวสุกิตา แสงอาวุธ ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย), ศศ.ม. (ศิลปะการแสดง)
นายวุฒิศักดิ์ จ้องสาระ ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย)

บรรณาธิการ

นางสาวอัญชิษฐา มัชปาโต ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทยศึกษา)
นางธิดารัตน์ ภักดีรักษ์ ศษ.บ. (ดุริยางค์ไทย)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม ราคา ๗๕ บาท ISBN : 978-616-8299-61-6

บริษัท ครูมีเดีย จำกัด
KURU MEDIA CO., LTD.

จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

๘๗/๑๒๙ ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๙๕๔ ๔๘๑๘ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๒๙๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท ครูมีเดีย จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **นาฏศิลป์ ๔** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ได้เรียบเรียงขึ้นโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๓ นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้า สำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม แก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ตลอดจนเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๔ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- ๑) **วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และละครไทย**
- ๒) **การแสดงนาฏศิลป์ไทย**
- ๓) **ความงามและคุณค่านาฏศิลป์ไทย**
- ๔) **ละครตะวันตก**

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท คูรูมิเดีย จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา นาฏศิลป์ ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

มีความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ไทยในสมัยต่าง ๆ ได้ โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

ฝึกทักษะการแสดงนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นเมือง เพื่อการสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ใช้เสียงและภาษาในการสื่อความหมายการแสดงละครตะวันตก

วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกชื่นชม เห็นคุณค่าความงาม ประโยชน์ของวิชานาฏศิลป์ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด											
		ศ ๓.๑							ศ ๓.๒				
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๑	๒	๓	๔
๑. วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และละครไทย											✓	✓	
๒. การแสดงนาฏศิลป์ไทย		✓		✓		✓			✓	✓			
๓. ความงามและคุณค่านาฏศิลป์ไทย					✓	✓	✓	✓					
๔. ละครตะวันตก		✓	✓						✓				

หนังสือเรียนฯ นาฏศิลป์ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ไว้บางตัวเท่านั้น

สารบัญ

วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และละครไทย ๑

ความหมายและความสำคัญของนาฏศิลป์	๒
การละครไทยในสมัยต่าง ๆ	๔
บุคคลสำคัญในวงการละครไทย	๑๖
กิจกรรมส่งเสริมความรู้	๒๒
คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด	๒๓

การแสดงนาฏศิลป์ไทย ๒๔

องค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทย	๒๕
จำแม่บทเล็ก	๔๐
ฟ้อนมาลัย	๔๙
กิจกรรมส่งเสริมความรู้	๑๒๘
คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด	๑๒๙

ความงามและคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย ๑๓๐

ความงามและคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย	๑๓๑
ประโยชน์ของการเรียนนาฏศิลป์	๑๓๗
การวิจารณ์และการประเมินการแสดง	๑๔๑
กิจกรรมส่งเสริมความรู้	๑๔๕
คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด	๑๔๕

ละครตะวันตก ๑๔๖

ประวัติละครตะวันตก	๑๔๗
กิจกรรมส่งเสริมความรู้	๑๖๑
คำถามพัฒนาการกระบวนการคิด	๑๖๑

บรรณานุกรม	๑๖๒
------------	-----

แผนผังแสดงสาระการเรียนรู้

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

ศ ๓.๒ (๒) อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่างๆ
(๓) บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แนวคิด

นาฏศิลป์ไทยมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน และมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย

สาระการเรียนรู้

- ๑ ความหมายและความสำคัญของนาฏศิลป์
- ๒ การละครไทยในสมัยต่างๆ
- ๓ บุคคลสำคัญในวงการละครไทย

❀ ความหมายและความสำคัญของนาฏศิลป์ ❀

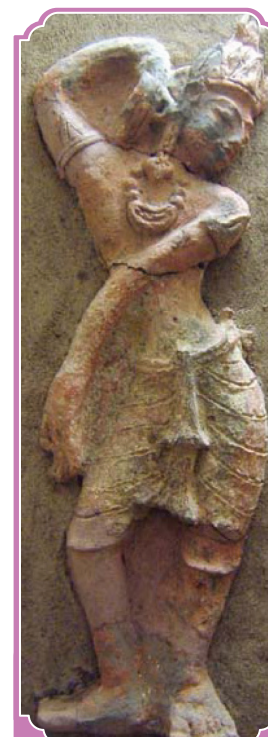

การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน พิเภกสวามิภักดิ์ ที่มา : ศูนย์ศิลปะการแสดงสถาบันคึกฤทธิ์

นาฏศิลป์เป็นศิลปะของชาติ คำว่านาฏศิลป์มีความหมายในทำนองการร้องรำทำเพลง การให้ความบันเทิงใจอันรวมด้วยความโหมเอยของอารมณ์และความรู้สึก ส่วนสำคัญของนาฏศิลป์ส่วนใหญ่อยู่ที่การละครเป็นสำคัญ หากแต่ศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยศิลปะแขนงอื่นเข้ามาช่วยส่งเสริมให้มีความงดงาม เช่น ดนตรี การขับร้อง จิตรกรรม ประติมากรรม ช่างทอง ปักสะดึง กลึงไหม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คุณค่าของศิลปะแขนงนี้ยิ่งขึ้น ฉะนั้นคำว่านาฏศิลป์จะเกิดขึ้นได้ จำต้องอาศัยส่วนต่างๆ ที่กล่าวมาประกอบเข้ารวมกันเป็นหนึ่งเดียว จึงเกิดความงดงามสมบูรณ์แบบได้

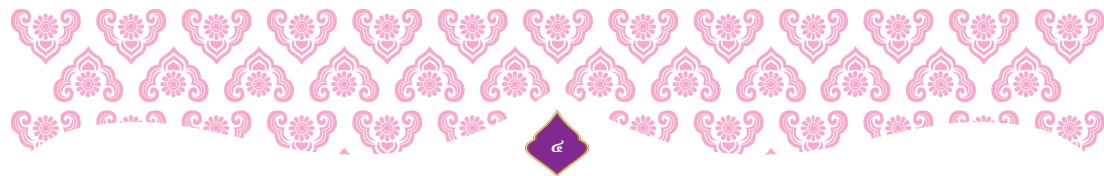
ศิลปะการแสดงของไทยที่สร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้แก่ชนในชาตินั้นมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยแผ่นดินสุวรรณภูมินี้เป็นแผ่นดินที่มีความร่มเย็น ประชาชนทั้งหลายได้อยู่อาศัยด้วยความผาสุกตลอดมา เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ปรารถนาหาความสุข ย่อมจะคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์การแสดง เพื่อใช้เป็นเครื่องผ่อนคลายความทุกข์ให้บังเกิดความสุขในใจของตน

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงเฉพาะของชาติไทย เป็นสิ่งที่แสดงความเป็นอารยะ สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสิ่งนั้นย่อมนำความเจริญมาสู่สังคม นาฏศิลป์เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญของชาติ นับตั้งแต่วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และความสามารถประเทศชาติบ้านเมืองจะรุ่งเรืองดีก็ด้วยประชาชนที่มีหัวใจเป็นศิลปะ เข้าใจและซาบซึ้งในศิลปะดี เพราะศิลปะเป็นสิ่งมีค่า โนมน้าวอารมณ์ โดยเฉพาะการละครสามารถกล่อมจิตใจโนมน้าวไปในทางที่ดีงาม ยังอารมณ์ให้ชุ่มชื่นแจ่มใส เป็นทางนำให้เกิดความคิดและกำลังใจ ในอันที่จะสร้างบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป นาฏศิลป์ไม่เพียงเป็นแหล่งรวมศิลปะในการละครเฉพาะการร้องรำและดนตรีเท่านั้น ศิลปะด้านอื่นๆ เป็นต้นว่า การเขียน การก่อสร้าง การไฟฟ้า การแต่งกาย เย็บปักถักร้อย ตลอดจนถึงวรรณคดีก็รวมอยู่ด้วยเพื่อเป็นองค์ประกอบของการละครที่สมบูรณ์แบบและมีคุณค่าตามสมควร ซึ่งศิลปะประเภทนั้นๆ ย่อมมีความสำคัญในตัวเองทั้งสิ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่านาฏศิลป์ หรือศิลปะการร้องรำทำเพลงนี้มาจากความสำคัญของศิลปะหลายๆ ประเภทด้วยกัน ซึ่งต้องทำด้วยความประณีต สุขุม เพราะศิลปะเป็นสิ่งสำคัญของชาติ มนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษาต้องมีศิลปะเป็นของประจำตนอันมีมาแต่โบราณแล้ว

รูปปั้นหุ่นสูงสมัยทวารวดี
ที่แสดงท่ารำรำ จัดแสดง
อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
อุททอง

ที่มา : <http://www.muangboranjournal.com/>

โขนเป็นการแสดงของไทยที่มีมาแต่โบราณ

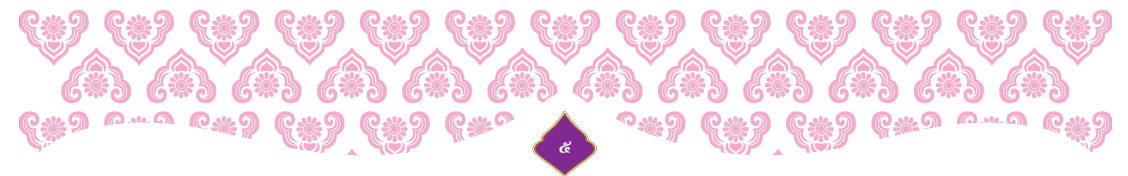
การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน พิเภกสวามีภักดี ที่มา : ศูนย์ศิลปะการแสดงสถาบันเด็กกฤทธิ์

❀ การละครไทยในสมัยต่างๆ ❀

การละครของไทยนั้นมีมาแต่โบราณ มีวิวัฒนาการและการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็นยุคสมัยต่างๆ ดังนี้

❀ สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยมีหลักฐานที่เกี่ยวกับการละครไม่มากนัก เนื่องด้วยเป็นสมัยที่มีการเริ่มความสัมพันธ์กับชาติต่างๆ ที่นิยมอารยธรรมของอินเดีย เช่น มอญ พม่า ขอม ชาวสุโขทัยได้เลือกใช้ศิลปวัฒนธรรมที่งดงามของชาติต่างๆ นั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศิลปะการแสดงของชาวสุโขทัย เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับมา ชาวสุโขทัยรักในศิลปะการแสดงร้องรำทำเพลง ดังความในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ความว่า **“...ด้นบงคักลอง ด้วยเสียงพาดเสียงพิณ เสียงเลื้อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อนเลื้อน...”** แสดงให้เห็นว่าชาติไทยของเรานั้นรู้จักการขับร้องพอรำมาตั้งแต่โบราณแล้ว เมื่อได้รับวัฒนธรรมด้านการพอรำของอินเดียเข้ามา ศิลปะการแสดงของไทยในสมัยสุโขทัย ซึ่งมีรำและระบำ

ก็ได้วิวัฒนาการขึ้น มีการกำหนดรูปแบบไว้เป็นที่แน่นอนและเรียกศิลปะแห่งการแสดงดังกล่าวว่า โขน ละคร พ่อนรำ มีการสันนิษฐานว่าละครแก่นหรือละครยก อาจมีสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยด้วยเช่นกัน วิวัฒนาการและการพัฒนาการละครในสมัยสุโขทัยได้พัฒนาสืบมาจนสิ้นสมัยสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ที่มา : www.today.com

ศิลาจารึกหลักที่ ๑

ที่มา : www.Bloggang.com

สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยานาฏศิลป์การละครเริ่มมีระบบระเบียบและแบบแผนมากขึ้น มีการตั้งชื่อละครที่เคยเล่นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยให้เป็นไปตามหลักวิชาการนาฏศิลป์ และมีการกำเนิดขึ้นของการแสดงอีกหลายอย่าง เช่น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน โขน การแสดงบางอย่างก็รับวัฒนธรรมเพื่อนบ้านและวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสม นาฏศิลป์ไทยได้รับอิทธิพลแบบแผนตามแนวคิดของวัฒนธรรมอินเดีย เกี่ยวกับวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าตำนานการฟ้อนรำเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านประเทศชวา เขมร จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบและเอกลักษณ์อย่างไทย เช่น ตัวอย่างของเทวรูปศิวะปางนาฏราช ที่สร้างเป็นท่ารำรำของพระอิศวร มีทั้งหมด ๑๐๘ ท่า โดยรำครั้งแรกบนโลกที่ตำบลจิพรมหัม เมืองมัทราช อินเดียใต้ ปัจจุบันอยู่ในรัฐทมิฬนาฑู นับเป็นคัมภีร์สำหรับการฟ้อนรำรจนา*โดยพระภคตฤๅษี เรียกว่าคัมภีร์ภารตนาฏยัมหรือภารตนาฏยศาสตร์ ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการสืบสานและการถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทย จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบ แบบแผน การเรียนการฝึกหัด จารัตขนบธรรมเนียม ประเพณี จนถึงปัจจุบัน บรรดาผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษานาฏศิลป์ไทยสันนิษฐานว่าอารยธรรมการแสดงนาฏศิลป์ของอินเดียนี้ได้เผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา

รูปหล่อโลหะสัมฤทธิ์ศิวนาฏราช
ต้นแบบของท่ารำที่มีอิทธิพลต่อนาฏศิลป์ไทย

* รจนา มีความหมายว่าการเขียน

ตามประวัติการสร้างเทวาลัยศิวนาฏราช ที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๑๘๐๐ ซึ่งเป็นระยะที่ไทยเริ่มก่อตั้งกรุงสุโขทัย ดังนั้นนาฏศิลป์ไทยที่ดัดแปลงมาจากอินเดียเป็นครั้งแรกจึงเป็นความคิดของนักปราชญ์ในสมัยอยุธยาและมีการปรับปรุงแก้ไขมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยอยุธยา ยังมีความสัมพันธ์กับประเทศอินเดีย จากหลักฐานพบว่ามีการแต่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์จากรamayana ของอินเดีย เพื่อนำมาใช้แสดงโขนในสมัยอยุธยา ดังนี้

๑ รามเกียรติ์คำพากย์ รามเกียรติ์

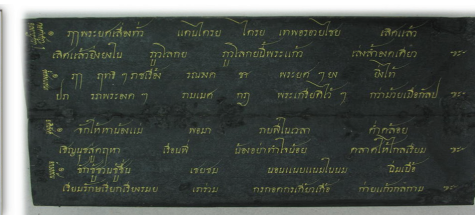
สำนวนนี้ หอสมุดแห่งชาติกรมศิลปากรได้แบ่งตีพิมพ์ไว้เป็นภาค โดยมีเนื้อความติดต่อกันตั้งแต่สี่ดาหายไปจนถึงกุมภกรรณลัม เข้าใจว่าคำพากย์เหล่านี้แต่เดิมใช้เล่นหนัง ต่อมาภายหลังจึงมีผู้นำมาใช้เล่นโขนด้วย

หนังใหญ่เป็นมหรสพที่มีมาแต่สมัยอยุธยา
ส่วนใหญ่แสดงเรื่องรามเกียรติ์
ใช้บทคำพากย์เจรจาเป็นสำคัญ

๒ รามเกียรติ์คำฉันท์ รามเกียรติ์สำนวนนี้ได้กล่าวไว้ในหนังสือจินตามณีของพระโหราธิบดี

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เข้าใจว่าพระโหราธิบดีหยิบยืมคำพากย์ของเก่า ซึ่งแต่งไว้สำหรับเล่นโขนและเล่นหนังใหญ่ แต่ได้สูญหายไปแล้วคงเหลือในจินตามณีเพียง ๓ ถึง ๔ บทเท่านั้น

หนังสือจินตามณี เป็นตำราเรียนที่ได้มีการหยิบยืมคำพากย์ของเก่า ซึ่งแต่งไว้สำหรับเล่นโขนและเล่นหนังใหญ่ แต่ได้สูญหายไปแล้วคงเหลือในจินตามณีเพียง ๓ ถึง ๔ บทเท่านั้น

๓ รามเกียรติ์บทละครครั้งกรุงเก่า รามเกียรติ์บทละครนี้จับความตั้งแต่ตอนพระรามประชุมพลจนถึงองค์สื่อสาร บทละครนี้ไม่เคยตีพิมพ์ออกเผยแพร่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ ๑ จะเห็นว่ามีความไม่ตรงกันในบางแห่งและบางตอน เข้าใจว่าเป็นรามเกียรติ์ฉบับเชลยศักดิ์ ที่เจ้าของคณะละครคนใดคนหนึ่งสมัยอยุธยาได้คัดลอกไว้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)
เรื่องรามเกียรติ์ ตอนข้ามสมุทร

การละครในสมัยอยุธยาถือว่ามีพัฒนาอย่างสูงยิ่ง โดยฐานะของพระมหากษัตริย์ การเมือง การปกครอง ในสมัยนั้นก็ใช้ระบอบทวารวดี กล่าวคือพระมหากษัตริย์เป็นเทพอวตารเพื่อมาปกครองไพร่ฟ้า ประชาชน พระมหากษัตริย์จึงมีฐานะที่สูงส่ง การละคร โขน ดุริยางค์ ดนตรี ถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ การละครและการดนตรีสมัยนี้จึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนถึงในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ ๒ จึงจบสิ้นการละครในสมัยอยุธยาพร้อมกับการเสียกรุง

สมัยธนบุรี

หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงกอบกู้เอกราชและสร้างกรุงธนบุรีขึ้น สมัยนี้เป็นช่วงต่อเนื่องหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ บรรดาศิลปินก็ได้กระจัดกระจายไปในที่ต่างๆ เพราะผลจากภาวะสงคราม บางส่วนก็เสียชีวิต บางส่วนก็ถูกกวาดต้อนไปอยู่พม่า ครั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๑ ได้ทรงทำนุบำรุงส่งเสริมการละครขึ้นใหม่ ทรงรวบรวมศิลปินตลอดจนบทละครเก่าๆ ที่กระจัดกระจายไป ให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ขึ้นมา ๕ ตอน คือ ตอนหนุมานเกี้ยวนางวานรินทร์ ตอนท้าวมาลีวราชว่าความ ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรด ตอนพระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัท และตอนปล่อยม้าอุปการ มีคณะละครหลวงและเอกชนเกิดขึ้นหลายโรง เช่น ละครหลวง วิจิตรณรงค์ ละครไทยหมื่นเสนา ภูบาล หมื่นโวหารภิรมย์ และยังมีละครเขมรของหลวงพิพิธวาทีอีกด้วย

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)
เรื่องรามเกียรติ์ ตอนปล่อยม้าอุปการ

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=H4Zj_sRjuc

สมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี สืบเนื่องมาแต่รัชกาลที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน การละครในสมัยรัตนโกสินทร์มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการแสดงละครตามแบบเดิม ไม่ว่าจะเป็น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน และโขน ก็ยังอาศัยแบบแผนที่สืบเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยา และกำเนิดการแสดงขึ้นใหม่อีกหลายอย่าง เช่น ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครพูด ละครร้อง ละครพูดสลักรำ

👁 สมัยรัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมตำราฟ้อนรำและเขียนภาพทำรำแม่บทบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มีการพัฒนารูปแบบของโขนที่มีมาแต่เดิมให้เป็นรูปแบบของละครใน ในสมัยนี้มีการแสดงที่มีการปรับปรุงขึ้น เช่น របាំสืบทที่มีมาแต่สมัยสุโขทัย ที่เกิดขึ้นใหม่ได้แก่ เมฆalarามสูตรในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑

👁 สมัยรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นยุคทองของนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากพระมหากษัตริย์โปรดการละคร ในสมัยนี้ทำรำมีความงดงามตามแบบแผนอย่างราชสำนัก มีการฝึกหัดโขนละครใน ละครนอก โดยให้ผู้หญิงฝึกหัดละครนอกของหลวงและมีการปรับปรุงรูปแบบการแต่งกายยืนเครื่องให้เป็นอย่างละครใน

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

👁 สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกละครของหลวงทำให้นาฏศิลป์ไทยเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ประชาชนและเกิดการแสดงของเอกชนขึ้นหลายคณะ ศิลปินที่มีความสามารถสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เป็นแบบแผนกันต่อมา

👁 สมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีละครราผู้หญิงในราชสำนักตามเดิมและให้เอกชนมีการแสดงละครทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ในสมัยนี้บรมครูทางด้านนาฏศิลป์ได้ชำระพิธีการไหว้ครู โขน ละคร ทูลเกล้าฯ ถวายตราไว้เป็นฉบับหลวงและมีการแสดงเบิกโรง เช่น รำปะเลง ที่มีมาแต่สมัยเก่า และรำฉุยฉายกั้งไม้เงินทอง ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งภาซีมหรสพเป็นครั้งแรกเรียกว่า ภาซีโขนละคร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔